

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เคารพกฎหมาย ภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการ ประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังที่ สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย แต่ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนา ได้อย่างเต็มศักยภาพ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยในการแก้ปัญหา เรื่องความเสมอภาคกันในการศึกษา เป็นการกระจายโอกาสให้เท่าเทียมกันสำหรับผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล ไม่มีสถานศึกษาอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ผู้ที่จะศึกษาก่อนจบหลักสูตร ผู้ที่มีภาระหน้าที่การทำงาน ตลอดจนผู้ที่ต้องการศึกษาความรู้เพิ่มเติม ได้มีโอกาสศึกษาต่อ นอกจากนี้ยังเป็นการแก้ปัญหา ครูผู้สอนที่ขาดความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน กล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาทางไกลให้โอกาสที่ เท่าเทียมกันแก่บุคคลอย่างกว้างขวางทำให้บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใด อยู่ใกล้ไกลเพียงใด ประกอบอาชีพใด อายุเท่าใด พื้นฐานความรู้เท่าใด ต่างได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน การศึกษา ทางไกลเป็นการช่วยลดข้อจำกัดของการศึกษาในระบบ โรงเรียน การศึกษาในระบบโรงเรียนนั้น มีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น การจำกัดจำนวนนักเรียน การจำกัดห้องเรียน การจำกัดครู และการจำกัด วัสดุอุปกรณ์ นอกจากนี้ยังมีด้านอายุผู้เรียน พื้นฐานความรู้ของผู้เรียน และมีระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ซึ่งการศึกษาทางไกลจะช่วยลดข้อจำกัดเหล่านี้ได้พอสมควร

ในทำนองเดียวกัน สุรนนท์ สุวรรณกิจ (2546, หน้า 7) กล่าวว่าการศึกษาทางไกลผ่าน ดาวเทียมเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการเรียนการสอนที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือขาดแคลนบุคลากรผู้สอน ผู้สอนจะถ่ายทอดวิชา ส่งผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทางโทรทัศน์เพื่อการศึกษา วิทยุ ซีดีรอม เทปรายวิชาต่าง ๆ แม้แต่

หนังสือประกอบการเรียนไปยังผู้เรียนเป็นการเรียนการสอนรับส่งด้านเดียว ไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างอาจารย์และนักเรียน

จากการศึกษาของ อุไรวรรณ กรุณานนทกิจจา (2547) ที่ได้สรุปผลการศึกษเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมไว้ว่า ครูและนักเรียนมีความพึงพอใจมากในระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพราะเป็นการนำเอาครูซึ่งมีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชามาทำการสอน เป็นเทคโนโลยีที่มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ได้ดำเนินการมาก่อนที่จะมีการปฏิรูปการศึกษา ถือได้ว่าเป็นการปูพื้นฐานการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย ทำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอยู่เสมอ นับว่าการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาพุทธศักราช 2542

ส่วน ประสาท วันทนะ (2552) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในการจัดการศึกษาด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียม ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่าผู้บริหารเห็นด้วยมากในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในด้านการวางแผนการใช้หลักสูตรและการจัดบุคลากรในการรับผิดชอบการเรียนการสอน อุปกรณ์รับสัญญาณ ส่วนครูเห็นด้วยปานกลางเนื่องจากมีปัญหาด้านการเตรียมการ เพราะไม่มีการจัดทำโครงการบรรจุในแผนงานประจำปี แต่มีการจัดบุคลากร สถานที่ งบประมาณ และปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนคือ นักเรียนบางคนเรียนตามเนื้อหาไม่ทันเพราะรายการโทรทัศน์นำเสนอเร็วเกินไป ขาดสื่อการเรียนและครูขาดการสรุปทบทวนหรือเนื้อหาเพื่อให้นักเรียนได้รับแนวคิดและเกิดองค์ความรู้

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระบบทางไกลผ่านดาวเทียมมีประโยชน์ในด้านการแก้ปัญหา ด้านขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษาที่ทำให้ครูคนหนึ่งต้องมีหน้าที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนหลายระดับชั้น หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่ตรงกับวิชาเอกของครู จากรายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 (2550) พบว่า ผลการสอบวิชาภาษาไทยเต็ม 30 คะแนน ได้คะแนนเฉลี่ย 11.33 และวิชาคณิตศาสตร์เต็ม 30 คะแนน ได้คะแนนเฉลี่ย 10.61 โรงเรียนขนาดเล็กนักเรียนส่วนใหญ่ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวได้มีโรงเรียนหลายโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ซึ่งหลายโรงเรียนที่ใช้ระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการทราบข้อมูลพื้นฐานต่างๆที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ในโรงเรียนที่เป็นสมาชิกโครงการ จึงทำให้ผู้ศึกษาได้

ศึกษาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ผลที่ได้จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานและปรับปรุงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพและพัฒนา นักเรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับชาติที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้มีขอบเขตดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 283 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ปีการศึกษา 2553 ในด้านการสอน การใช้งบประมาณ และประสิทธิภาพการใช้งาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม หมายถึง วิธีการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ครู หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนที่ได้รับผิดชอบโครงการการจัดการเรียนการสอน
ที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียน โดยผ่านอุปกรณ์การรับสัญญาณจากสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการศึกษาทางไกลผ่าน
ดาวเทียมของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2